

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ
НА ЗНИЖЕННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ
ПІДГОТОВЛЕНОСТІ БАСКЕТБОЛІСТІВ
НА ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ ДО ВИЩИХ
ДОСЯГНЕНЬ

Мітова Олена, Боцуляк Дмитро

²Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

DOI:10.32540/2071-1476-2024-3-162

Annotation

Introduction. The training success of the remote and nearest reserve in basketball depends on the effective solution of strategic tasks of the stages of multi-year improvement, stability and continuity of the professional activity of experts working in the system of reserve sports. The task for the stage of preparation for higher achievements in the system of multi-year training of athletes in team sports games is to bring an athlete to the level of highest achievements in the kinds of competition. However, taking into account the current trends in basketball, the problem of specialized work with young players while transitioning to higher level teams with the aim of prolonging their professional career and increasing motivation to achieve a goal in the sport of highest achievements has not been investigated enough. In this regard, this problem became the subject of the research.

The purpose of the research is to determine the factors affecting the decrease of the integral preparedness of basketball players at the stage of preparation for highest achievements based on scientific and methodological literature.

Material and methods of the research. During the research, the following methods were used: analysis of special, scientific and methodical literature, generalization and systematization of data.

The research results. The analysis of scientific and methodological literature, dissertations and scientific publications of the recent decade shows the sufficient scientific validity of various components of the training system of athletes in team sports games and in basketball, in particular, at different stages of long-term training. Scientific works which were devoted directly to the problems of the stage of preparation for highest achievements. They presented some aspects of the physical, technical-tactical, and psychological preparation of basketball players. Unlike the predecessors' ones, our research is devoted to the search for modern factors of reducing the integral preparedness of basketball players at the stage of preparation for highest achievements. Our aim is to develop and scientifically substantiate the pedagogical technology of integral training in the Super League teams, forming a system of interconnected training and out-of-training means and methods for integral training on the basis of individual, personal-activity, differentiated and synergistic approaches.

Conclusions. On the basis of the analysis of scientific and methodological literature and practical experience, 12 main factors affecting the decrease of basketball players' integral preparedness at the stage of preparation for highest achievements (sports, professional, competitive, functional, household, educational, private life, bad habits, team) were identified and characterized, coaching, psychological, social or sociometric). The presence and ratio of these factors in the career of every young basketball player, who is at the stage of preparation for highest achievements, will depend on the individual characteristics of athletes and the circumstances of every precise basketball team.

Key words: basketball, stage of preparation for higher achievements, integral training, factors.

Анотація

Вступ. Успішність підготовки віддаленого та найближчого резерву у баскетболі залежить від ефективного вирішення стратегічних завдань етапів багаторічного вдосконалення, сталості та наступності професійної діяльності фахівців, що працюють у системі резервного спорту. Завданням етапу підготовки до вищих досягнень у системі багаторічної підготовки спортсменів у командних спортивних іграх є виведення спортсмена на рівень вищих досягнень у видах змагань. Однак, враховуючи сучасні тенденції баскетболу, проблему спеціалізованої роботи з молодими гравцями при переході до команд вищого рівня з метою подовження їх професійної кар'єри і підвищення мотивації до досягнення мети у спорті вищих досягнень ще досліджено недостатньо. У зв'язку з цим, дана проблема стала предметом дослідження.

Мета дослідження – визначити чинники, що впливають на зниження інтегральної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень на основі аналізу науково-методичної літератури.

Матеріал і методи дослідження. В ході дослідження було використано такі методи дослідження: аналіз спеціальної, науково-методичної літератури, узагальнення та систематизація даних.

Результати дослідження. Аналіз науково-методичної літератури, дисертаційних робіт і наукових публікацій останнього десятиріччя свідчить про достатню наукову обґрунтованість різних складових системи підготовки спортсменів у командних спортивних іграх та у баскетболі, зокрема, на різних етапах багаторічної підготовки. Безпосередньо проблемам етапу підготовки до вищих досягнень були присвячені наукові праці, в яких представлено деякі аспекти сторін фізичної, техніко-тактичної, психологічної підготовленості баскетболістів. На відміну від попередників, наші дослідження присвячені пошуку сучасних чинників зниження інтегральної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень з метою розробки та наукового обґрунтування на цій основі педагогічної технології інтегральної підготовки у командах суперліги, формуванню системи взаємопов'язаних тренувальних і позатренувальних засобів і методів інтегральної підготовки на основі індивідуального, особистісно-діяльнісного, диференційованого та синергетичного підходів.

Висновки. На основі аналізу науково-методичної літератури і практичного досвіду виявлено та охарактеризовано 12 основних чинників, що впливають на зниження інтегральної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень (спортивний, професійний, змагальний, функціональний, побутовий, освітній, приватного життя, шкідливих звичок, командний, тренерський, психологічний, соціальний або соціометричний). Наявність та співвідношення прояву чинників у кар'єрі кожного молодого баскетболіста, який знаходиться на етапі підготовки до вищих досягнень, залежатимемо від індивідуальних особливостей спортсменів та обставин кожної конкретної баскетбольної команди.

Ключові слова: баскетбол, етап підготовки до вищих досягнень, інтегральна підготовка, чинники.

Вступ. Успішність підготовки віддаленого та найближчого резерву у баскетболі залежить від ефективного вирішення стратегічних завдань етапів багаторічного вдосконалення, сталості та наступності професійної діяльності фахівців, що працюють у системі резервного спорту [3, 12, 13].

Завданням етапу підготовки до вищих досягнень у системі багаторічної підготовки спортсменів у командних спортивних іграх є виведення спортсмена на рівень вищих досягнень у видах змагань. Тривалість етапу, залежно від специфіки виду спорту та індивідуальних особливостей спортсмена, зазвичай, становить від двох до чотирьох років. У командних спортивних іграх початок цього етапу збігається із закінченням

пубертатного періоду у віковому розвитку спортсменів, і припадає на вік 17-20 років [1, 4, 7, 11].

На цьому етапі значно збільшується частка годин спеціальної підготовки у загальному обсязі тренувальної роботи, різко зростає змагальна практика, що орієнтована на досягнення високих результатів у видах змагань. Тренувальний процес характеризується широким використанням засобів, які здатні викликати бурхливий перебіг адаптаційних процесів [7, 11].

Сумарні величини обсягу та інтенсивності тренувальної роботи досягають величин, які наближені до максимальних, широко плануються тренування з великими навантаженнями, кількість занять у тижневих мікроциклах

може досягти 10-12 і більше, різко зростають змагальна практика і обсяг спеціальної психологічної, тактичної та інтегральної підготовки [12].

Принципово важливим моментом виявляється забезпечення умов, за яких, період максимальної схильності спортсмена і досягнення найвищих результатів підготовлені ходом природного розвитку організму і функціональних перетворень у результаті багаторічної тренування) збігається з періодом найбільш інтенсивних і складних у фізичному, техніко-тактичному, психологічному, координаційному відношенні тренувальних навантажень. При такому збігу спортсмену вдається домогтися максимально можливих результатів, в іншому

випадку вони виявляються значно нижчими Тривалість і особливості етапу підготовки до вищих досягнень у чомусь залежать й від специфічних особливостей формування спортивної майстерності не тільки в різних видах спорту, але і в окремих видах змагань одного виду. Стаття спортсмена також значною мірою визначає темпи зростання досягнень. [2, 6, 11, 14, 15].

Особливо довгий шлях до вищої спортивної майстерності в спортивних іграх, де рівень спортивного результату визначається дуже великою кількістю складових техніко-тактичного, фізичного та психологічного характеру, які об'єднуються у прояві інтегральної підготовленості [4, 7, 11].

Інтегральна підготовленість характеризується спроможністю до координації та реалізації у змагальній діяльності різних сторін підготовленості – технічної, фізичної, тактичної, психологічної та служить об'єднуючою, однією з найбільш важливих сторін підготовленості спортсмена до відповідальних змагань. Кожна зі сторін підготовленості спортсмена певною мірою є наслідком впровадження вузькоспрямованих методів і засобів. Це призводить до того, що окремі якості та можливості, які проявляються у локальних вправах, часто не можуть проявитися повною мірою в змагальних вправах. Тому однією з важливих проблем спортивного тренування є оптимальне сполучення у тренувальному процесі аналітичного та синтезуючого підходів. Перший з них передбачає цілеспрямовану роботу над вдосконаленням окремих якостей чи сторін підготовленості, а другий – забезпечення злагодженості комплексних проявів усіх сторін підготовленості у змагальній діяльності [11].

Останніми роками вченими було науково обґрунтовано різні складові системи підготовки баскетболістів: М.М. Безмиловим [1, 3] – відбір

гравців у баскетбольні команди; Р. Сушко, Е. Дорошенко [12] – технологія підготовки збірних команд у спортивних іграх; Чжан Ці [13] – критерії відбору баскетболістів різного ігрового амплуа; М. Bezmylov et al. [15] – морфологічні характеристики баскетболістів як критерії відбору у команди; R. Sushko, E. Doroshenko [20] – глобалізацію у спорті на прикладі баскетболу; R. Sushko et al. [21] – психологічні критерії відбору та ін. Однак, враховуючи сучасні тенденції баскетболу [5, 6], проблему спеціалізованої роботи з молодими гравцями, які перебувають на етапі підготовки до вищих досягнень, при переході до команд вищого рівня з метою подовження їх професійної кар'єри і підвищення мотивації до досягнення мети у спорті вищих досягнень ще досліджено недостатньо. У зв'язку з цим проблема стала предметом дослідження.

Гіпотеза дослідження передбачає, що визначення чинників, які впливають на зниження інтегральної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень, дозволить науково обґрунтувати структуру та зміст інтегральної підготовки і технологію її реалізації у тренувальному та змагальних процесах для підвищення функціональної, психологічної та соціальної адаптації до спорту вищих досягнень якомога більшої кількості спортсменів 17-20 років.

Мета дослідження – визначити чинники, що впливають на зниження інтегральної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень на основі науково-методичної літератури.

Матеріал і методи дослідження. В ході дослідження було використано такі методи дослідження: аналіз спеціальної, науково-методичної літератури, узагальнення та систематизація даних.

Аналіз та узагальнення літературних джерел, інформації, що розміщена у мережі Інтернет, дозволив отримати загальне уяв-

лення про ступінь розробленості досліджуваної проблеми, визначити проблемне поле дослідження, виявити особливості етапу підготовки до вищих досягнень у багаторічній системі підготовки баскетболістів і чинники, що лімітують адаптацію спортсменів до спорту вищих досягнень. Метод узагальнення та систематизації даних застосовувався з метою представлення кола чинників, що впливають на зниження інтегральної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень.

Результати дослідження.

З урахуванням поглядів та підходів до багаторічної підготовки спортсменів в олімпійському спорті, запропонованих В.М. Платоновим [11], згідно з якими він поділяє багаторічну підготовку на дві стадії: перша стадія – становлення та розвиток можливостей спортсменів, друга стадія – максимальної реалізації спортивної майстерності, – нами було представлено різновиди спортивних ігор з урахуванням віку, стадій та етапів багаторічної підготовки. У таблиці 1 наведено різновиди гри на прикладі баскетболу.

У роботі Чжан Ці, М.М. Безмилова [13] зазначається, що одним із найбільш складних у методичному та організаційному плані є відбір молодих гравців, які ще не мають досвіду виступів у спорті вищих досягнень і претендують на потрапляння до складу команд високої кваліфікації. Найчастіше, в командних спортивних іграх даний етап охоплює віковий період з 17 до 20 років.

Аналіз нормативної документації, переважно навчальних програм з баскетболу для ДЮСШ, СДЮСШОР, ШВСМ та СНЗСП свідчить про забезпеченість програмним матеріалом, навантаженням і системою контролю лише дитячо-юнацького баскетболу з 8 до 20 років. Також баскетболісти у командах студентської ліги, першої ліги, вищої ліги, суперліги

Розподіл різновидів гри у баскетбол на етапах та стадіях багаторічної підготовки відповідно до віку спортсменів (Мітова, [5])

Вид гри у баскетбол	Вік, років	Багаторічна підготовка
<i>I стадія – становлення та розвитку можливостей спортсменів</i>		
Мікробаскетбол	3-6	Дошкільне фізичне виховання
Мінібаскетбол	6-12	Масовий спорт Шкільний спорт (уроки фізичної культури та спортивні секції у ЗЗСО) Етап початкової підготовки
		Етап попередньої базової підготовки
Баскетбол	12-14	Етап спеціалізованої базової підготовки
	15-17	Етап підготовки до вищих досягнень
	18-20	Етап підготовки до вищих досягнень
<i>II стадія – максимальної реалізації спортивної майстерності</i>		
Баскетбол	з 21-23 до 28-30	Етап максимальної реалізації індивідуальних можливостей
	28-32*	Етап збереження вищої спортивної майстерності
	33-35*	Етап поступового зниження досягнень
Максібаскет (для ветеранів)	35-70	Етап виходу зі спорту вищих досягнень

Примітка. * – на етапах збереження вищої спортивної майстерності й поступового зниження досягнень вказано середні показники віку закінчення етапу, але є окремі випадки, коли спортсмени лише з 40 років розпочинають знижувати показники своїх досягнень, що пов'язано зі специфікою виду спортивної гри, ігрового амплуа гравця й рангом команди, за яку він виступає на змаганнях

здійснюють тренувальний процес за розробленим тренером або клубом планом підготовки, однак складним є саме перехід спортсменів з першої стадії багаторічної підготовки на другу, й основним плацдармом для цього є етап підготовки до вищих досягнень [6].

Завданням етапу підготовки до вищих досягнень у системі багаторічної підготовки баскетболістів є виведення спортсмена на рівень вищих досягнень у видах змагань. Тривалість етапу зазвичай становить від двох до чотирьох років. У баскетболі початок цього етапу зазвичай збігається із закінченням пубертатного періоду у віковому розвитку спортсменів, і припадає на вік 17-20 років [1, 7].

На відміну від висококваліфікованих досвідчених гравців, продемонстрований на змаганнях спортивний результат для молодих гравців (в юнацькому спорті), ще не є тим надійним критерієм, який дозволяє безпомилково зробити вибір на користь одного із претендентів на місце у складі команди. У процесі визначення

перспективних можливостей молодого гравця слід враховувати широкий спектр факторів і показників, які у майбутньому зможуть вплинути на підвищення рівня спортивної майстерності та успішні багаторічні виступи у спорті вищих досягнень [13].

На основі аналізу науково-методичної літератури і практичного досвіду нами виявлено, що основними чинниками, що впливають на зниження інтегральної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень, є (рис. 1):

- 1) *спортивний чинник*, а саме недостатній рівень інтегральної підготовленості, спеціальної фізичної, техніко-тактичної та психологічної підготовленості молодих спортсменів у порівнянні з досвідченими гравцями;
- 2) *професійний чинник* – залежність життя спортсмена від умов професійного контракту
- 3) *змагальний чинник* – зниження кількості часу, що прове-

дено на ігровому майданчику під час офіційних ігор;

- 4) *функціональний чинник* – нерациональне використання функціональної підготовленості, кількість тренувань зростає, відбувається перетренованість, недовідновлення тощо;
- 5) *психологічний чинник* – відсутність урахування індивідуально-психологічних особливостей молодих гравців на даному етапі кар'єри;
- 6) *командний чинник* – негативний ефект міжособистісних відносин у команді з боку гравців лідерів та активного резерву;
- 7) *соціальний або соціометричний чинник* – зміна соціального статусу у команді, з лідера в юнацькій команді перехід на аутсайдера (гравця, який зрідка потрапляє до складу команди на офіційних іграх і лише тренується з командою) або гравця «глибокого запасу» (гравець, який зрідка виходить на майданчик на 1-2 хвилини, до першої помилки);

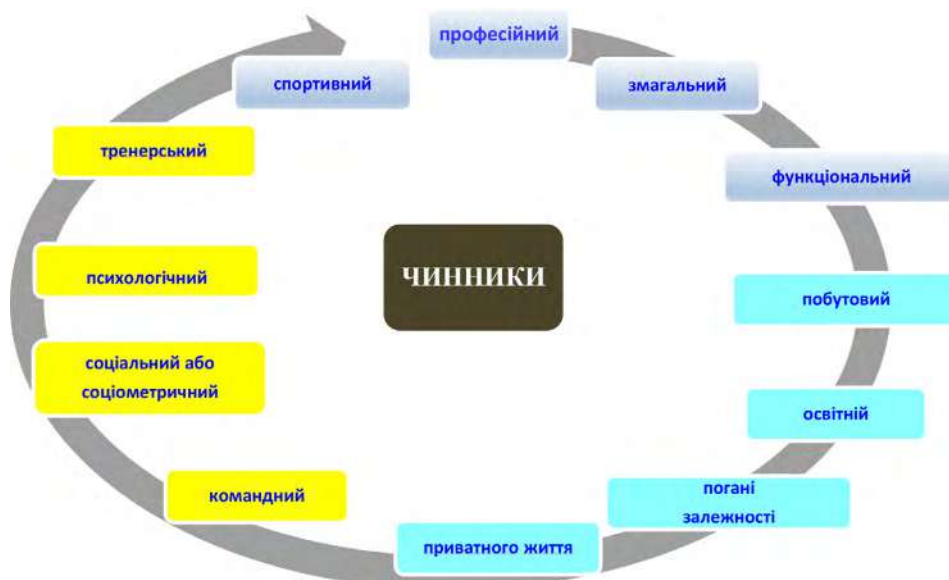

Рис. 1. Чинники, що впливають на зниження інтегральної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень

- 8) *тренерський чинник* – взаємовідносини «тренер-спортсмен»;
 - 9) *чинник приватного життя* – перші серйозні емоційні переживання на тлі закоханості у представників протилежної статі, перші розчарування, вибір між приватним життям і спортивною кар'єрою тощо;
 - 10) *освітній чинник* – вік баскетболістів 17-20 років співпадає з початком навчання у закладах середньої спеціальної або вищої освіти і часто це неможливо поєднувати на якісному рівні з щоденним тренуваннями і поїздками на змагання;
 - 11) *побутовий чинник* – часто молоді баскетболісти на етапі підготовки до вищих досягнень переїжджають до інших міст, проживають у гуртожитках з іншими гравцями або на квартирах, не встигають підтримувати побутовий порядок, готувати своєчасно харчування тощо;
 - 12) *чинник поганих залежностей* – ігроманія, тоталізаторна залежність, паління, спиртне, наркотики тощо.
- Даними чинниками не обмежуються причини поганої або

тривалої адаптації баскетболістів до спорту вищих досягнень. Окрім того, співвідношення та вплив чинників на кожного окремого баскетболіста у кожній конкретній команді буде відрізнятися і мати індивідуальні особливості.

Однак практика спорту засвідчує, що виявлені причини призводять до того, що понад 70 % баскетболістів припиняють спортивну кар'єру та залишають спорт вищих досягнень [4, 16, 18, 19]. Така ситуація вимагає від фахівців постійного вдосконалення засобів і методів управління підготовкою окремих спортсменів і керування цілою командою з урахуванням особливостей даного етапу багаторічної підготовки.

Нами встановлено, що основними напрямками розв'язання проблем спортсменів, які перебувають на етапі підготовки до вищих досягнень, можуть бути:

- 1) Удосконалення інтегральної підготовленості молодих гравців 17-20 років при переході у топові команди.
- 2) Оптимізація психічного стану молодих баскетболістів в умовах змагальної та передзмагальної діяльності.
- 3) Методичні прийоми, які спрямовані на оптимізацію соці-

ально-психологічної адаптації баскетболістів при переході їх у топові команди.

- 4) Організація спеціалізованої підготовки тренерів, які працюють у топових командах країни та Європи.

Також тренерам з баскетболу бракує науково обґрунтованих педагогічних технологій інтегральної підготовки, що містили б такі компоненти, як: мету, завдання, принципи, підходи, структуру та зміст видів підготовки, форми, засоби, методи, етапи впровадження та критерії ефективності тощо, для практичної реалізації її тренерами під час роботи з талановитими молодими гравцями у командах вищої та суперліги.

Дискусія.

Одним із ключових питань вдосконалення системи багаторічної підготовки у баскетболі є реалізація сучасних підходів з різних галузей науки для підготовки якомога більшої кількості висококваліфікованих спортсменів. Останніми роками науковцями зі спортивних ігор та психології було проведено низку досліджень на контингенті спортсменів, які перебували на достатньо проблемному у системі багаторічної підготовки етапі – етапі підго-

товки до вищих досягнень. Нами доповнено та розширено наукові дослідження таких вчених [4, 8, 9, 13, 18 та ін.].

Отже, у роботі О.О. Мітової [4] було проведено порівняльний аналіз підготовленості молодих і досвідчених гравців у баскетбольних командах суперліги. Дослідження підтвердили, що під час тестування фізичної та технічної підготовленості баскетболістів команд суперліги, молоді баскетболісти вірогідно не поступаються більш досвідченим гравцям, суттєві відмінності виявлено у техніко-тактичних показниках змагальної діяльності та під час діагностики психічних станів і психофізіологічних показників.

М.М. Безмиловим, Чжан Ці [13] визначено та систематизовано інформативні критерії та окремі показники, які впливають на відбір баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень. Перший блок пов'язаний із використанням спортивно-педагогічних критеріїв і показників, другий і третій блоки відображають соціально-психологічні та нормативно-правові аспекти спортивного відбору, четвертий блок – медичні, а п'ятий – морфофункціональні. Найбільш інформативними критеріями для відбору баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень є: 1) антропометричні дані гравців; 2) здатність до подальшого вдосконалення та навчання; 3) відповідність певному ігровому амплуа; 4) функціональні можливості важливих для виду спорту систем організму. Найменшу інформативну значущість під час відбору на даному етапі відбору мають: 1) нормативно-правові аспекти; 2) відсутність захворювань і патологій, які зможуть лімітувати успіхи у спорті вищих досягнень; 3) техніко-тактична підготовленість.

Робота І. Олійник [8] присвячена вивченню фактору впливу психологічного клімату на ефек-

тивність змагальної діяльності кваліфікованих спортсменок, а також пошук раціональних засобів і методів його оптимізації, що є актуальним у процесі підготовки у волейболі. У даній праці науково обґрунтовано та впроваджено авторську методику оптимізації психологічного клімату в спортивній команді кваліфікованих волейболісток на засадах цілеспрямованого впливу на особистісний розвиток, поліпшення міжособистісної взаємодії у спортивній команді, покращення зв'язків у системі «тренер – спортсмен», а також формування навичок оптимізації психологічного клімату в команді. І. Олійник, Е. Дорошенко [9] також визначено соціометричні показники у системі оцінки психологічного клімату волейбольної команди.

А. Перцуховим [10] у дисертаційному дослідженні науково обґрунтовано шляхи корекції спеціальної фізичної та техніко-тактичної підготовки футболістів 17-19 років при переході у професійні команди. О.О. Мітовою, О.В. Шевяковим [7] представлено забезпечення інтегральної підготовки молодих гравців у командних видах спорту з позицій психології праці, що засвідчує вплив професійного чинника на успішність адаптації спортсменів.

Rainer Martens [18] у своїй праці «Успішний тренер» зазначено низку чинників, що впливають на успішність виступів команди, а саме: управління командою, управління взаємовідносинами, управління ризиками, поведінка тренера зі спортсменами, мотивація спортсменів, тощо. Дані дослідження висвітлюють особливості роботи тренера та його спеціальну підготовку для виховання спортсменів високої кваліфікації.

Jeff Duke [16] науково обґрунтував 3-Д концепцію роботи тренера зі спортсменами, яка включає три виміри: 1 вимір – фізичний, 2 вимір – психологічний та 3 вимір – ментальний. Кож-

ний із цих вимірів містить багато різних складових, що потребує конкретизованого планування та здійснення впровадження безлічі засобів і методів у тренувальний та змагальний процеси спортсменів для досягнення гармонійного формування особистості спортсмена, його усвідомлення свого призначення у спорті та у взаємовідносинах з партнерами і тренером у команді. Проведені автором багаторічні дослідження підтверджують той факт, що нажаль переважна більшість тренерів планує та впроваджує свою діяльність лише на першому вимірі – фізична, технічна, тактична підготовка, а другому та третьому рівню або зовсім не приділяється належна увага або частково.

Daniel Goleman [17] зазначається роль емоцій та емоційного інтелекту у спортивній діяльності та успішності людини у житті. Автором зазначається така думка, що «самоконтроль, прагнення та наполегливість, а також уміння мотивувати свої дії – всьому цьому, дітей (спортсменів) можна навчити». Такі дослідження підкреслюють значущість психологічного чинника впливу на інтегральну підготовленість і важливість наукового обґрунтування більш сучасних форм, засобів і методів формування мотивації до досягнення мети спортсменів, які спеціалізуються у командних спортивних іграх.

На відміну від попередників, наукова новизна нашого дослідження полягає у пошуку сучасних чинників зниження інтегральної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень з метою розробки і наукового обґрунтування, на цій основі, педагогічної технології інтегральної підготовки у командах суперліги, формуванню системи взаємопов'язаних тренувальних і позатренувальних засобів і методів інтегральної підготовки на основі індивідуального,

особистісно-діяльнісного, диференційованого та синергетичного підходів.

Висновки.

Аналіз науково-методичної літератури, дисертаційних робіт і наукових публікацій останнього десятиріччя свідчить про достатню наукову обґрунтованість різних складових системи підготовки спортсменів у командних спортивних іграх та у баскетболі, зокрема, на різних етапах багаторічної підготовки. Безпосередньо проблемам етапу підготовки до вищих досягнень були присвячені наукові праці, в яких представлено деякі аспекти сторін фізичної,

техніко-тактичної, психологічної підготовленості баскетболістів.

На основі аналізу науково-методичної літератури і практичного досвіду нами виявлено та охарактеризовано 12 основних чинників, що впливають на зниження інтегральної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень (спортивний, професійний, змагальний, функціональний, побутовий, освітній, приватного життя, поганих залежностей, командний, тренерський, психологічний, соціальний або соціометричний). Однак, стрімкий розвиток баскетболу та більш поглиблені дослідження даного

питання можуть вплинути на виявлення ще й інших чинників. Наявність і співвідношення прояву чинників у кар'єрі кожного молодого баскетболіста, який знаходиться на етапі підготовки до вищих досягнень, залежатимемо від індивідуальних особливостей спортсменів, їх тренерів та обставин кожної конкретної баскетбольної команди.

Перспективи подальших досліджень полягають у науковому обґрунтуванні та експериментальній розробці структури, змісту та технології реалізації інтегральної підготовки баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень.

Література

1. Безмилов М.М. (2010). Критерії відбору кваліфікованих баскетболістів у команду. [дисертація]. Київ. – 291 с.
2. Безмилов М.М. Шинкарук О.А. (2020) Тенденції та актуальні проблеми підготовки баскетболістів високого класу в сучасних умовах глобалізації та популяризації баскетболу. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*.;28:112-131.
3. Безмилов М.М. (2023) Теоретико-методичні основи підготовки найближчого резерву національних збірних команд в ігрових видах спорту (на матеріалі баскетболу). реферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту. К. 42 с.
4. Мітова О.О. (2004). Інтегральна підготовка молодих баскетболістів 17-19 років при переході у команди суперліги. [дисертація] Дніпро. 250 с.
5. Мітова О.О. (2022). Теоретико-методичні основи контролю у командних спортивних іграх в процесі багаторічної підготовки. [монографія]. Дніпро. 396 с.
6. Мітова О. (2022) Динаміка розвитку командних спортивних ігор як підґрунтя формування сучасної системи контролю у командних спортивних іграх. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*;13(32):198-211.
7. Мітова О.О., Шевяков О.В. (2023).Забезпечення інтегральної підготовки молодих гравців у командних видах спорту з позицій психології праці. [навчальний посібник]. Дніпро. 232 с.
8. Олійник І. (2021). Підвищення ефективності змагальної діяльності кваліфікованих волейболісток шляхом оптимізації психологічного клімату команди. [дисертація]. Дніпро. 312 с.

References

1. Bezmirov M.M. (2010). Kriteriyi vidboru kvalifikovanih basketbolistiv u komandu. [disertaciya]. Kyiv. 291 s.
2. Bezmirov M.M. Shinkaruk O.A. (2020) Tendenciya ta aktualni problemi pidgotovki basketbolistiv vysokogo klasu v suchasni umovah globalizaciyi ta populyarizaciyi basketbolu. *Fizichna kultura, sport ta zdorov'ya naciyi*.;28:112-131.
3. Bezmirov M.M. (2023) Teoretiko-metodichni osnovi pidgotovki najblizhchogo rezervu nacionalnih zbirnih komand v igrovih vidah sportu (na materialii basketbolu). referat disertaciyi na zdobuttya naukovo stupenya doktora nauk z fizichnoho vihovannya ta sportu. K. 42 s.
4. Mitova O.O. (2004). Integralna pidgotovka molodih basketbolistiv 17-19 rokiv pri perehodi u komandi superligi. [disertaciya] Dnipro. 250 s.
5. Mitova O.O. (2022). Teoretiko-metodichni osnovi kontrolyu u komandnih sportivnih igrah v procesi bagatorichnoyi pidgotovki. [monografiya]. Dnipro. 396 s.
6. Mitova O. (2022) Dinamika rozvitku komandnih sportivnih igor yak pidgruntya formuvannya suchasnoyi sistemi kontrolyu u komandnih sportivnih igrah. *Fizichna kultura, sport ta zdorov'ya naciyi*;13(32):198-211.
7. Mitova O.O., Shevyakov O.V. (2023).Zabezpechennya integralnoyi pidgotovki molodih gravciv u komandnih vidah sportu z pozicij psihologiyi pracii. [navchalnij posibnik]. Dnipro. 232 s.
8. Olijnik I. (2021). Pidvishennya efektyvnosti zmagalnoyi diyalnosti kvalifikovanih volejbolistok shlyahom optimizaciyi psihologichnoho klimatu komandi. [disertaciya]. Dnipro. 312 s.

9. Олійник І, Дорошенко Е. (2018). Соціометричні показники в системі оцінки психологічного клімату волейбольної команди. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 3, 93-98.
10. Перцухов А. (2013). Корекція спеціальної фізичної та техніко-тактичної підготовки футболістів 17-19 років при переході у професійні команди. [дисертація]. Харків. 276 с.
11. Платонов В.М. (2020) Сучасна система спортивного тренування. К.: Перша друкарня, – 704 с
12. Сушко Р., Дорошенко Е. (2019). Технологія підготовки збірних команд у спортивних іграх з урахуванням чинників міграції. *Спортивний вісник Придніпров'я*. Дніпро.: 3, 68-77.
13. Чжан Ці, Безмилов М.М. (2024). Пріоритетна значущість факторів для відбору баскетболістів різного амплуа на етапі підготовки до вищих досягнень. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 4 (177), 190-196.
14. Bezmylov M., Shynkaruk O., Griban G., Semeniv B., Yudenko O., Lytvynenko A., Otroshko O., Kholchenkova N., Kurtova H., Kostenko M., Osmanova A. (2022). Peculiarities of physical fitness of 17-20 years old basketball players taking into account their playing role. *International Journal of Human Movement and Sports Sciences*, 10(6), 1163-1172.
15. Bezmylov M., Shynkaryk O., Byshevets N., Zhang Qi., Shao Zhigong. (2022). Morphofunctional characteristics of basketball players with different roles as selection criteria at the stage of preparation for higher achievements. *Теорія та методика фізичного виховання*. Т. 22. 1, 92-100.
16. Jeff Duke. (2014). 3-D Coach: Capturing the Heart Behind the Jersey. Fellow of Cristian Athletes and Jeff Duke, USA. 214 p.
17. Goleman Daniel. (1996). Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. USA. Bloomsbary. 311 p.
18. Martens Rainer. (2012). Successful coaching. USA. 440 p.
19. Mitova Elena. (2013) The integral training of basketball players ages 17-19 years while transferring into superleague teams. 17th International Scientific Congress: *Olympic Sport and Sport for All. Congress Proceedings*. China, Beijing; P. 255-256.
20. Sushko R., Doroshenko E. (2017). Professionalization issues of concern as a factor of sports games globalization (basing on basketball). Proceedings of the VII International Academic Congress «*Fundamental and Applied Studies in EU and CIS Countries*» (United Kingdom, Cambridge, England, 26-28 February 2017). «Cambridge University Press», P. 128-132.
9. Olijnik I, Doroshenko E. (2018). Sociometric indicators in the system of evaluation of the psychological climate of a volleyball team. *Sportivnij visnik Pridniprov'ya*. 3, 93-98.
10. Percuhov A. (2013). Korekciya specialnoi fizichnoi ta tehniko-taktichnoi pidgotovki futbolistiv 17-19 rokov pri perehodi u profesijni komandi. [dysertaciya]. Harkiv. 276 s.
11. Platonov V.M. (2020) Suchasna sistema sportivnogo trenuvannya. K.: Persha drukarnya, – 704 s
12. Sushko R., Doroshenko E. (2019). Tehnologiya pidgotovki zbirnih komand u sportivnih igrah z urahuvanniam chinnikov migraciyi. *Sportivnij visnik Pridniprov'ya*. Dnipro.: 3, 68-77.
13. Chzhan Ci, Bezmirov M.M. (2024). Prioritetna znachushist faktoriv dlya vidboru basketbolistiv riznogo amplua na etapi pidgotovki do vishih dosyagnen. *Naukovij chasopis NPU imeni M.P. Dragomanova. Seriya 15. Naukovo-pedagogichni problemi fizichnoi kulturi (fizichna kultura i sport)*. 4 (177), 190-196.
14. Bezmylov M., Shynkaruk O., Griban G., Semeniv B., Yudenko O., Lytvynenko A., Otroshko O., Kholchenkova N., Kurtova H., Kostenko M., Osmanova A. (2022). Peculiarities of physical fitness of 17-20 years old basketball players taking into account their playing role. *International Journal of Human Movement and Sports Sciences*, 10(6), 1163-1172.
15. Bezmylov M., Shynkaryk O., Byshevets N., Zhang Qi., Shao Zhigong. (2022). Morphofunctional characteristics of basketball players with different roles as selection criteria at the stage of preparation for higher achievements. *Теорія та методика фізичного виховання*. Т. 22. 1, 92-100.
16. Jeff Duke. (2014). 3-D Coach: Capturing the Heart Behind the Jersey. Fellow of Cristian Athletes and Jeff Duke, USA. 214 p.
17. Goleman Daniel. (1996). Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. USA. Bloomsbary. 311 p.
18. Martens Rainer. (2012). Successful coaching. USA. 440 p.
19. Mitova Elena. (2013) The integral training of basketball players ages 17-19 years while transferring into superleague teams. 17th International Scientific Congress: *Olympic Sport and Sport for All. Congress Proceedings*. China, Beijing; P. 255-256.
20. Sushko R., Doroshenko E. (2017). Professionalization issues of concern as a factor of sports games globalization (basing on basketball). Proceedings of the VII International Academic Congress «*Fundamental and Applied Studies in EU and CIS Countries*» (United Kingdom, Cambridge, England, 26-28 February 2017). «Cambridge University Press», P. 128-132.

21. Sushko R., Vysochina N., Vorobiova A., Doroshenko E, Pastuhova V., Vysochin F. (2019) Psychological selection in game sports on the basketball example. *Journal of Physical Education and Sport*. 19 (3):250: P.1708-1714.
21. Sushko R., Vysochina N., Vorobiova A., Doroshenko E, Pastuhova V., Vysochin F. (2019) Psychological selection in game sports on the basketball example. *Journal of Physical Education and Sport*. 19 (3):250: P.1708-1714.

Мітова Олена

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна
e-mail: elenamitova@ukr.net, тел. +38(067)2660945
<https://orcid.org/0009-0003-2306-5464>

Боцуляк Дмитро

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна
e-mail: dimchik740@ukr.net, тел. +38(067)7384662
<https://orcid.org/0009-0005-8902-7852>